

UNA BREU NOTÍCIA D'AL-ĤIMYARĪ SOBRE L'ADMINISTRACIÓ FISCAL DE LES ILLES ORIENTALS (AL-YAZA'IR AL-SHARQIYYA)

L'entrada número 182 del diccionari geogràfic d'al-Ĥimyarī està dedicada a Mayūrqa. Tot i que el text és prou conegut sembla que una breu referència a l'administració fiscal del conjunt de les illes ha passat gairebé desapareçbuda.¹

وميورقة أم هاتين الجزيرتين ، وهما بنتاها ، وإليهما الأيام خراجهما

“Mayūrqa és mare d'aquestes dues illes, (Minūrqa) i Yābisa, que son les seves filles i envien a (Mayūrqa) els impostos (*kharāj*) recollits”.²

Al parlar de Yābisa al-Ĥimyarī torna a fer esment d'aquesta dependència administrativa.³

Està clar que per “mare” s'ha d'entendre cap d'un districte administratiu format per les tres illes, ja que Formentera sembla administrativament formar part homogènia amb Yābisa.⁴ Malgrat que *kharāj* en sentit estricta signifiqui impost territorial, en aquest cas té un abast més genèric i alludeix a tots els impostos collectats.⁵

¹ En G. ROSELLÓ-BORDOY, bon coneixedor del text, esmenta el fet que Yābisa “rep el nom de filla de Mallorca”. (*L'islam a les Illes Balears*, Ciutat de Mallorca, 1968 p. 116) però sembla prescindir del contingut fiscal de la notícia.

² Utilitz l'edició de E. LÉVI-PROVENÇAL *La Péninsule Ibérique au Moyen-Age d'après le “Kitāb ar-rawḍ al-mīṭar fī ḥabar al-aḡṭar” d'Ibn'Abd al-Mun'im al-Ĥimyarī*, Leiden-Brill, 1938, p. 111. He d'agrair les observacions del professor P. Chalmeta.

³ *Op. cit.* p. 191.

⁴ Es el que sembla deduir-se del text d'al-Ĥimyarī que fa esment de dues illes innominades top aprop de Yābisa i que han de ser Formentera i s'Espalmador.

⁵ El que fa que res no aporti d'específic al coneixement de l'estructura i tipus de les assignacions fiscals. Pel que fa a Mayūrqa he fet una primera aproximació a la qüestió a “Sobre la divisió administrativa de Mayūrqa” a *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana* XXXVI (1978) ps. 239-245.

Al-Ĥimyari escriu entre finals del segle VII/XIII i principis del VIII/XIV i resumeix un estadi d'informació prou dens de l'història almoràvid i almohade de Mayūrqa informant de la conquesta catalana del 627/1229-1230.

Es probable doncs que aquesta organització fiscal fos la vigent durant el domini polític almoràvid i almohade. I no hi ha cap raó coneguda per pensar que no fos aquesta l'organització estructurada des de l'ocupació formal del 290/903 per 'Iṣām al-Khawlānī i posterior integració dins l'ordenació política califal.

Atès que el nom de "regne de Mallorca" està documentat a Flandes —"*roiaume de Mailorgues*"—⁶ ja abans de la conquesta catalana, tal vegada caldria veure en aquesta estructura administrativa, vigent a l'època terminal de Mayūrqa, la base d'aquest peculiar regna fet d'una Mallorca plural (*regnum Majoricarum*). Es tractaria d'un maldestre intent de reflectir la centralitat administrativa de Mayūrqa i, a la vegada, aconseguir fer present en el nom la pluralitat de les illes formant una única circumscripció feudal catalana, clarament jerarquitzada a tots els nivells. La cosa naturalment va fer el nom.

MIQUEL BARCELÓ

⁶ M. BARCELÓ "Alguns problemes d'història agrària mallorquina suggerits pels text d'al-Zuhri" a *Recerques* 8 (1978) ps. 48-49.